

CZU 327(478)
DOI 10.5281/zenodo.6476698**REALIZAREA POLITICII EXTERNE A REPUBLICII MOLDOVA
ÎN CONTEXTUL RELAȚIILOR DE COLABORARE
CU STATELE VECINE LA ETAPA ACTUALĂ****Carolina BUDURINA-GOREACII**

Republica Moldova, Chișinău

Universitatea de Stat din Moldova. Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale

doctor în științe politice, lector universitar

<https://orcid.org/0000-0003-2406-4212>

e-mail: carolina.budurina@gmail.com

La începutul secolului al XXI-lea, când ordinea mondială se conturează în jurul unor poli de putere, este evident faptul că Republica Moldova nu poate rămâne în afara comunităților formate de alte state. Republica Moldova este influențată tot mai mult de procesele care se desfășoară pe mapamond. În calitate de stat care și-a dobândit independența acum 30 de ani, țara noastră încearcă să-și găsească locul în cadrul acestor procese. Studiarea priorităților, principalelor rezultate ale politicii externe obținute de către Republica Moldova devine o necesitate și un deziderat al timpului. Astăzi sunt necesare noi viziuni științifice asupra fenomenului politicii externe ale țării noastre în contextul relațiilor de colaborare cu statele vecine. Orientarea spre o cercetare de sinteză, cu o amplă analiză în literatura de specialitate din țara noastră, România și Ucraina, favorizează studiul politicii externe la interferența proceselor integraționiste și a interesului național.

În particular, în acest articol vom prezenta succint câteva aspecte de sinteză privind dezvoltarea politică, economică și culturală a Republicii Moldova cu România și Ucraina la nivel comparativ, în special la etapa actuală, trasând unele concluzii și recomandări privind intensificarea dialogului dintre părți.

Cuvinte-cheie: *politica externă, Republica Moldova, România, Ucraina, relații politice, relații economice, relații culturale.*

**IMPLEMENTATION OF THE FOREIGN POLICY OF
THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF COLLABORATIVE
RELATIONS WITH NEIGHBORING STATES AT THE CURRENT STAGE**

At the beginning of the 21st century, when the world order is shaping around poles of power, it is obvious that the Republic of Moldova cannot remain outside the communities formed by other states. The Republic of Moldova is increasingly influenced by the processes taking place around the world. As a state that gained independence 30 years ago, our country is trying to find its place in these processes. Studying the priorities, the main results of the foreign policy obtained by the Republic of Moldova becomes a necessity and a desideratum of time. Today, new scientific visions on the phenomenon of our country's foreign policy in the context of cooperation relations with neighboring states are needed. The orientation towards synthesis research, with an ample analysis in the specialized literature from our country, Romania and Ukraine, favors the study of the foreign policy to the interference of the integrationist processes and of the national interest.

In particular, in this article we will briefly present some aspects regarding the political, economic and cultural development of the Republic of Moldova with Romania and Ukraine at comparative level, especially at the current stage, drawing some conclusions and recommendations on intensifying the dialogue between the parties.

Keywords: foreign policy, Republic of Moldova, Romania, Ukraine, political relations, economic relations, cultural relations.

MISE EN ŒUVRE DE LA POLITIQUE ÉTRANGÈRE ACTUELE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA DANS LE CONTEXTE DES RELATIONS DE COLLABORATION AVEC LES ÉTATS VOISINS

Au début du XXIe siècle, alors que l'ordre mondial se forme autour de certains pôles de pouvoir, il est évident que la République de Moldavie ne peut pas rester en dehors des communautés formées par d'autres États. La République de Moldavie est de plus en plus influencée par les processus en cours dans le monde. En tant qu'État ayant acquis à l'indépendance il y a près de 30 ans, notre pays tente de trouver sa place dans ces processus. En étudiant les priorités, les principaux résultats de la politique étrangère obtenus par la République de Moldova deviennent une nécessité et un desideratum de temps. Aujourd'hui, de nouvelles visions scientifiques sont nécessaires sur le phénomène de la politique étrangère de notre pays dans le cadre des relations de collaboration avec les États voisins. L'orientation vers une recherche de synthèse, avec une ample analyse dans la littérature spécialisée de notre pays, la Roumanie et l'Ukraine, favorise l'étude de la politique étrangère à l'ingérence des processus intégrationnistes et de l'intérêt national.

En particulier, dans cet article, nous présenterons brièvement quelques aspects de synthèse concernant le développement politique, économique et culturel de la République de Moldova avec la Roumanie et l'Ukraine au niveau comparatif, en particulier au stade actuel, en tirant quelques conclusions et recommandations sur l'intensification du dialogue entre les soirées.

Mots-clés : politique étrangère, République de Moldova, Roumanie, Ukraine, relations politiques, relations économiques, relations culturelles.

РЕАЛИЗАЦИЯ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА В КОНТЕКСТЕ СОТРУДНИЧЕСТВА С СОСЕДНИМИ ГОСУДАРСТВАМИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В начале 21 века, когда мировой порядок формируется вокруг определенных полюсов силы, очевидно, что Республика Молдова не может оставаться вне сообществ, образованных другими государствами. На Республику Молдова все больше влияют процессы, происходящие во всем мире. Наша страна как государство, получившее независимость 30 лет назад, пытается найти свое место в этих процессах. Изучение приоритетов показывает, что основные результаты внешней политики, полученные Республикой Молдова, становятся необходимостью и велением времени. Сегодня, в контексте сотрудничества с соседними государствами, возникает необходимость в новом научном видении феномена внешней политики нашей страны. Ориентация на синтетические исследования с обширным анализом специальной литературы авторов нашей страны, Румынии и Украины способствует изучению внешней политики взаимодействия интеграционных процессов и национальных интересов.

В данной этой статье, мы попытаемся кратко раскрыть и сравнить некоторые аспекты синтеза, касающиеся политического, экономического и культурного разви-

тия Республики Молдова с Румынией и Украиной на современном этапе, сделать выводы и попытаться дать рекомендации по активизации диалога между сторонами.

Ключевые слова: *внешняя политика, Республика Молдова, Румыния, Украина, политические отношения, экономические отношения, культурные отношения.*

Cercetările vizavi de investigarea gradului de realizare a politicii externe a Republicii Moldova în contextul relațiilor de colaborare cu statele vecine la etapa actuală aparțin secolului XX-XXI, îndeosebi începutului anilor '90, când atât Republica Moldova, cât și Ucraina au devenit state independente și au ales parcursul democratic de realizare a politicii externe. Totodată, România, care era o țară cu un regim autoritar și plin de limite în politica internă și externă condusă de N. Ceaușescu, s-a pomenit la începutul anilor '90 a fi un stat cu aspirații înalte europene, dar și ambițioasă în a se afirma pe plan regional drept o putere impunătoare și influentă.

Pe de altă parte, Republica Moldova nu se putea lăuda cu aceleași performanțe. Spre deosebire de Ucraina și România, țara noastră are o suprafață geografică și populație mult mai mică, la acestea adăugându-se un șir de probleme interne sub aspect economic, financiar, investițional, juridic etc., dar și externe – dependența energetică, prezența unui conflict intern înghețat (diferendul transnistrean), ceea ce pune sub semnul întrebării – neutralitatea și integritatea teritorială a țării, lipsa unui climat investițional, transparența, corupția, încrederea scăzută a statului în fața investitorilor străini etc.

Toate aceste aspecte caracterizează problemele interne de bază ale țării, conform cărora sunt schițate direcțiile de realizare a politicii externe. Totodată, menținerea unei relații de prietenie și cooperare cu țările străine reprezintă o necesitate esențială. Pe scurt, țara noastră are nevoie de a colabora cu vecinii săi, pe de o parte, cu România, pentru că aceasta este o țară membră a Uniunii Europene, iar un șir de investiții străine, ajutoare materiale și susținere financiară vin anume din partea au-

torităților de peste Prut. Pe de altă parte, legătura lingvistică, istorică, culturală și socială ne apropie și mai mult de țara vecină, iar acest fapt nu poate fi evitat, indiferent de preferințele/ afilierea noastră politice, reprezentanții guvernării, chiar și odată cu trecerea timpului.

Ucraina este o putere regională esențială, iar pentru țara noastră această colaborare urmează să se intensifice și mai mult odată cu venirea la putere a noii conduceri. Remarcăm faptul că, în urma vizitei oficiale desfășurate la Kiev (12-13.01.2021), liderii politici de la Kiev și Chișinău și-au exprimat intenția de a coopera, în special pe domeniile de securitate, comerț, de a promova puncte comune în cadrul Parteneriatului Estic. Totodată, cele două țări vecine urmează să-și traseze mecanismele de cooperare în condițiile în care resursele alocate pentru subregiunea Europa de Est sunt puține. Deci, trebuie să existe planuri comune care să alimenteze interesul pentru această subregiune din partea UE și a SUA¹.

Prin urmare, în acest articol vom încerca să evidențiem separat, la nivel comparativ, realizarea politicii externe a Republicii Moldova în contextul relațiilor de colaborare cu România și Ucraina la etapa actuală, având ca referință sintetizarea aspectelor privind principalele rezultate, probleme și priorități în realizarea relațiilor politice, economice, comerciale și științifico-culturale în condițiile actuale. Totodată,

¹ CĂLUGĂREANU, V. *Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, se află marți la Kiev. Este prima sa vizită oficială în calitate de șef al statului.* Publicat la 12.01.2021

<https://www.dw.com/ro/maia-sandu-a-mers-%C3%AEn-vizit%C4%83-oficial%C4%83-la-kiev-cu-ma%C8%99ina/a-56202169> (accesat 27.03.2021).

autorul va prezenta și unele concluzii, dar și recomandări în acest sens.

În ultimele decenii, fenomenul politicii externe, impunându-se pe prim-plan, este investigat într-o strânsă corelație cu regimul/puterea politică, relațiile internaționale, interesul național. Prin urmare, unele direcții de cercetare în domeniul nostru de referință se regăsesc în: Revista științifică MOLDOSCOPIE (probleme de analiză politică); Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale; culegerile de materiale ale conferințelor/simpozioanelor științifice internaționale: „Moldova, România, Ucraina: buna vecinătate și colaborare regională” (Chișinău, 1998); Moldova, „Politica externă a Republicii Moldova: aspecte ale securității și colaborării regionale” (Chișinău, 1998), România, Ucraina: integrarea în structurile Europene” (Chișinău, 2000); „Moldova între Est și Vest: identitatea națională și orientarea europeană” (Chișinău, 2001) etc. Un interes deosebit reprezintă și lucrarea „Problema basarabească și interpretările ei în istoriografie: de la apariție la Tratatul de la Paris (1917 – 1947) (Chișinău, 2010), elaborată de către savanții S. Nazaria și V. Stepaniuc, precum și manualul „Politica, externă a Republicii Moldova” (Chișinău, 2018), publicat de cercetătorii S. Cebotari și Gh. Căldare. Un șir de analize/sinteze au fost realizate de către unele organizații neguvernamentale din țară/think-thankuri, în special care oferă expertiză în domeniul politicii externe, procesului de europenizare, integrării în Uniunea Europeană și soluționării problematicei transnistrene. Printre acestea enumerăm: „Sinteză analitică privind evoluția politicii externe a Republicii Moldova în perioada 2009 – 2019”, buletinele lunare „Sinteze și dezbateri de politică externă” elaborate de Asociația pentru Politică Externă. Pentru cercetarea noastră a fost util să examinăm și lucrarea scrisă de către experții români intitulată „România și Republica Moldova – între politica europeană

de vecinătate și perspectiva extinderii europene, publicată de către Institutul European din România (Studii de impact). Totodată, ne-a fost utilă informația actualizată oferită pe site-urile ministerelor afacerilor externe ale Republicii Moldova, României și Ucrainei: www.mfa.gov.md, <http://www.mae.ro> și respectiv <https://mfa.gov.ua>.

Politica externă a Republicii Moldova se află într-o dezvoltare continuă. Pe parcursul celor aproape 30 de ani de independență, țara noastră, situată geografic în Sud-Estul Europei, cu greu și-a definit direcțiile politicii externe, căutându-și un loc de afirmare pe arena politicii internaționale. Politica externă a Republicii Moldova începe să se profileze pe plan internațional odată cu desprinderea acesteia din spațiul sovietic. Astfel, la 27 aprilie 1990, Sovietul Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești a adoptat tricolorul în calitate de drapel de stat. Același organism politic l-a ales pe Mircea Snegur în funcția de președinte al țării (3 septembrie 1990). Anterior, la 23.06.1990 fusese proclamată de către Sovietul Suprem al RSSM suveranitatea Republicii Moldova. În sfârșit, la 27 august 1991 a fost proclamată, în cadrul aceluiași forum, independența noului stat. Primele țări care au recunoscut la nivel diplomatic independența Republicii Moldova au fost Polonia, Slovenia, România, Vietnam și Republica Populară Democrată Coreeană. La 2 martie 1992, Republica Moldova a devenit stat membru al Organizației Națiunilor Unite. Republica Moldova a fost recunoscută de peste 180 de state ale lumii și are stabilite relații diplomatice cu peste 150 dintre ele.

Dacă ne referim nemijlocit la stabilirea relațiilor diplomatice dintre Republica Moldova cu România și, respectiv, cu Ucraina, vom evidenția în acest sens, că România a fost primul stat care a recunoscut independența țării, la doar câteva ore după proclamarea independenței la 27 august 1991, iar relațiile diplomatice la nivel

de ambasadă au fost stabilite la data de 29 august 1991. Cât privește Ucraina, menționăm că au fost încheiate relații diplomatice dintre state la data de 10 martie 1992.

Totodată, Ambasada României a fost prima reprezentanță diplomatică deschisă de un stat în capitala Republicii Moldova, aceasta începându-și activitatea practică la Chișinău pe data de 20 ianuarie 1992. Până în luna iunie 1993 a fost condusă la nivel de însărcinat cu afaceri a.i. Primul ambasador român a fost acreditat la Chișinău în luna iunie 1993, în timp ce primul ambasador al Republicii Moldova la București a fost acreditat în luna ianuarie 1992. Din iulie 2016, ES Daniel Ioniță este ambasadorul României la Chișinău, iar actualul însărcinat cu afaceri a.i./ministru consilier al Republicii Moldova în România este dl Emil Jacotă.

Ambasada Ucrainei la Chișinău a fost deschisă în 1993. Primul ambasador a fost ES Vitaly Boyko. Actualul ambasador al Republicii Moldova în Ucraina este ES Ruslan Bolbocean, în timp ce ambasadorul Ucrainei în Republica Moldova este Exceleța sa, M. Shevchenko (din februarie 2020).

În linii generale, vom evidenția că importanța înființării și funcționării instituțiilor diplomatice este una esențială, deoarece, pe lângă funcțiile diplomatice exercitate conform Convenției de la Viena din 1961, acestea au rolul de a promova dezvoltarea relațiilor interstatale dintre țări la toate nivelurile, pentru a asigura dezvoltarea armonioasă a relațiilor reciproce, precum și cooperarea pe probleme de interes comun.

Obiectivele comune în realizarea politicii externe se exprimă prin promovarea dialogului politic, activizarea schimburilor comercial-economice, dar și consolidarea legăturilor cultural-umanitare dintre Republica Moldova cu România și Ucraina.

În particular, realizarea politicii externe a Republicii Moldova cu România reiese din existența celor două caracteristici

majore dintre părți, și anume: afirmarea caracterului special al acestei relații, conferit de comunitatea de limbă, istorie, cultură, tradiții, precum și dimensiunea europeană a cooperării bilaterale, care are la bază obiectivul strategic al integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Ca să specificăm, România abordează pragmatic relația cu Republica Moldova, circumscrisă interesului său legitim de a vedea Republica Moldova intrând pe un făgaș al integrării europene și de a asigura o zonă de stabilitate și securitate la frontiera estică a României, care a devenit granița răsăriteană a NATO și UE². Astfel, activitatea practică privind dimensiunea relațiilor bilaterale dintre România și Republica Moldova este ghidată de un *cadru juridic* care include următoarele documente de bază: Declarația comună privind instituirea unui parteneriat strategic între România și Republica Moldova pentru integrarea europeană a Republicii Moldova (27 aprilie 2010); Planul de Acțiune pentru aplicarea Declarației comune privind instituirea unui parteneriat strategic pentru integrarea europeană a Republicii Moldova (3 martie 2012); Acordul pentru acordarea ajutorului financiar nerambursabil în valoare de 100 milioane euro (27 aprilie 2010) și cele două Protocoale adiționale care extind domeniile de cooperare; Declarația comună privind cooperarea bilaterală în domeniul securității energetice (17 iulie 2012); Acordul privind Micul Trafic la Frontieră (noiembrie 2009); Tratatul privind regimul frontierei de stat, colaborarea și asistența mutuală în probleme de frontieră (8 noiembrie 2010; în curs de ratificare); o gamă largă de acorduri de cooperare sectorială în următoarele domenii: justiție, finanțe, comerț, mediu de afaceri, transport, securitate socială, învățământ, agricultură, mediu etc³.

² Relații bilaterale. Scurt istoric <https://chisinau.mae.ro/node/221> (accesat 11.03.2021).

³ PINTESCU, F. *Relațiile bilaterale dintre Republica Moldova și România în perioada 2000-2010*.

Deși România a fost prima țară care a recunoscut independența Republicii Moldova, totuși tratatul politic de bază dintre țări, a cărui negociere a început în februarie 1992, nu s-a semnat nici până în prezent, fapt explicat de unele clauze pe care Chișinăul le-a considerat în dezavantajul său. În prezent Republica Moldova este unicul stat vecin cu care România nu are încheiat un tratat politic de bază. În urma întâlnirii de la Iași din 25 septembrie 2005 dintre președinții T. Băsescu și V. Voronin, președintele Băsescu a declarat că România și Republica Moldova și-au propus să finalizeze cât mai repede tratatul politic de bază. În viziunea României, documentul urma să ia forma unui acord bilateral de parteneriat european, acesta fiind considerat o modalitate concretă de asistare a Chișinăului în demersurile sale de aderare la UE. Totuși, până în prezent semnarea tratatului încă nu a avut loc, iar realizarea unor acțiuni concrete, în acest sens, întârzie să se producă.

Cât privește realizarea politicii externe a Republicii Moldova cu Ucraina menționăm că în prezent, din cauza circumstanțelor sistemului format din regiune, statele promovează vectorul de integrare europeană; se confruntă cu fenomene separatiste; colaborează în cadrul Misiunii Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (EUBAM). Astăzi Republica Moldova și Ucraina își susțin reciproc integritatea teritorială, rămânând în continuare parteneri strategici.

În particular, relațiile moldo-ucrainene se bazează pe prevederile Tratatului de bună vecinătate, prietenie și colaborare (23 octombrie 1992), care cuprinde mai multe direcții de cooperare. Printre acestea pot fi evidențiate interacțiunea în contextul vec-

torului de integrare europeană promovat de Chișinău și Kiev; cooperarea la frontiera de stat comună cu o lungime de peste 1200 km, în special în contextul acțiunilor de securizare a hotarului; problematica ecologică, inclusiv asigurarea protecției bazinului râului Nistru; recunoașterea reciprocă a drepturilor de proprietate; eforturile de majorare a volumului comerțului bilateral; sfera energetică și cea a transporturilor; realizarea unor proiecte de infrastructură de interes comun, inclusiv cu atragerea în aceste scopuri a fondurilor europene; consolidarea contactelor interumane. Totodată, părțile aspiră la identificarea noilor posibilități pentru intensificarea interacțiunii, atât la nivel bilateral, cât și pe plan multilateral, mai ales în contextul politicii de integrare europeană promovate cu perseverență de către ambele țări.

Concluzionăm, că dimensiunea gradului de colaborare dintre Republica Moldova cu statele vecine, în linii generale, este una pozitivă, care permite țărilor să construiască și să mențină un dialog continuu și eficient, bazat pe ajutor și încredere reciprocă. Este important ca prevederile stipulate în instrumentele juridice de cooperare bilaterală să fie respectate, fără anumite derogări, iar orice neclarități care apar să fie discutate la masa de negocieri.

Vom continua studiul nostru cu analiza *relațiilor politice* dintre Republica Moldova cu statele vecine la etapa actuală. În perioada anilor 2001–2016, dialogul bilateral s-a desfășurat fluent, pe toate palierele, în logica parteneriatului strategic consfințit prin textul Declarației comune privind instituirea unui parteneriat strategic între România și Republica Moldova pentru integrarea europeană a Republicii Moldova (27 aprilie 2010). Vizitele efectuate de demnitarii români la Chișinău și, respectiv, de cei ai Republicii Moldova la București au intrat în logica normalității. Aceasta a însemnat deplasarea accentului de pe componenta simbolică pe cea prag-

---

Considerații geoeconomice și geostrategice, „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”. Nr. 3, 2011

https://usv.ro/fisiere_utilizator/file/Doctorat/2017/abilitare/pintescu/lucrari_relevante/8.Pintescu%20Florin.%20Relatiile%20bilaterale%20dintre%20RM%20si%20Romania.pdf (accesat 05.03.2021)

matică a contactelor bilaterale⁴. După vizita președintelui T. Băsescu la Chișinău, în ianuarie 2005 și, mai ales, vizita de răspuns a președintelui V. Voronin la Iași în septembrie 2005, relațiile României cu Republica Moldova s-au axat pe susținerea acordată Republicii Moldova la toate forurile internaționale pentru integrarea europeană, pe problema transnistreană, refacearea colaborării economice și intensificarea schimburilor comerciale dintre cele două țări, și susținerea Republicii Moldova pentru a deveni membru cu drepturi depline în sistemul de distribuție a energiei electrice în sud-estul Europei.

Totuși, relațiile bilaterale dintre România și Republica Moldova din perioada respectivă au înregistrat și unele situații mai puțin plăcute. Pe de o parte, s-au efectuat mai multe întâlniri oficiale dintre liderii politici ai ambelor state, fiind urmate de semnarea a numeroase convenții și acorduri, iar pe de altă parte, în pofida întâlnirilor respective, între cele două țări au existat numeroase momente tensionate. La nivel practic, în perioada 9 februarie 2001 – 29 aprilie 2011 au avut loc peste 19 vizite oficiale între președinții celor două țări, iar la nivel de premieri - peste 11 întâlniri (perioada 27 iulie 2001 – 8 noiembrie 2010). Enumerăm succint și câteva momente tensionate: problematica Mitropoliei Basarabiei, dependentă canonic de Patriarhia Ortodoxă Română (octombrie 2001); declararea *persona non grata* unui atașat militar român de la Chișinău și „rechemarea” ca răspuns în Republica Moldova a ministrului consilier al Ambasadei Republicii Moldova din București (2002).

La 22 ianuarie 2004, președintele V. Voronin declara în cadrul unei întâlniri cu diplomații acreditați la Chișinău că relațiile Republicii Moldova cu România au un caracter „destul de distructiv”. O deten-

sionare a relațiilor dintre București și Chișinău s-a realizat la finele anului 2004, când ministrul de externe al Republicii Moldova se referea la necesitatea menținerii relațiilor constructive dintre țări datorită subiectelor de importanță internațională. Ca urmare a acestei „destinderi” a relațiilor dintre București și Chișinău, președintele României T. Băsescu efectua la 21 ianuarie 2005, la invitația președintelui Vladimir Voronin, o vizită oficială la Chișinău. Se părea că se va deschide o nouă eră de cooperare între cele două țări, însă, momentul cel mai incandescent al relațiilor bilaterale dintre state s-a consumat cu prilejul protestelor tineretului din Chișinău (6 – 8 aprilie 2009) și cu reprimarea acestor proteste. În mod oficial, geneza acestor proteste nu se știe până astăzi, persoanele vinovate de reprimarea protestatarilor nefiind pedepsite nici până acum. Atunci președintele V. Voronin a acuzat România de organizarea protestelor respective și l-a expulzat pe ambasadorul României din Chișinău, F. Teodorescu, introducând totodată sistemul de vize pentru cetățenii români. Pe data de 8 aprilie 2009, Uniunea Europeană a cerut Republicii Moldova normalizarea relațiilor cu România. Amestecul României în organizarea protestelor de la Chișinău nu a putut fi demonstrat, iar normalizarea relațiilor diplomatice dintre cele două state s-a realizat, practic, deplin pe 18 septembrie 2009, când președintele Mihai Ghimpu a anulat prin decret prezidențial regimul vizelor pentru România.

Unii experți susțin că relațiile dintre România și Republica Moldova, în perioada 2007 – prezent, se desfășoară pe baza principiului geopolitic al „multilateralismului”⁵. În cadrul acestui tip de „multilateralism”, relațiile bilaterale ale celor două țări sunt tot mai mult coordonate cu politica generală a Uniunii Europene. Acest fapt este demonstrat de crearea unei

⁴ TĂBĂRȚĂ, I. *Relațiile bilaterale ale Republicii Moldova cu România*, „Sinteză analitică privind evoluția politicii externe a Republicii Moldova în perioada 2009-2019”, p. 18-24.

⁵ SEREBRIAN, O. *Dicționar de geopolitică*. Iași: Editura Polirom, 2006, p. 185.

baze juridice privind inițierea relațiilor de colaborare dintre Uniunea Europeană și Moldova. Unul din instrumente îl reprezintă Acordul de Parteneriat și Cooperare (1994, intrat în vigoare la 1 iulie 1998). Pe baza intensificării relațiilor dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, începând cu 1 ianuarie 2006, țara noastră a beneficiat de Sistemul Generalizat de Preferințe Plus (GSP+). Ca urmare, peste 7000 de produse din Republica Moldova au avut și au acces liber pe piața Uniunii Europene, fiind scutite de plata taxelor vamale. La 21 ianuarie 2008, UE a acordat în mod oficial Republicii Moldova așa-zisele „Preferințe Comerciale Autonome”. Drept rezultat, aproximativ 90% din exporturile statului nostru au avut acces liber pe piața românească⁶. În urma acestor acorduri economice, la 12 ianuarie 2010 a fost lansat la Chișinău Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova⁷, care a fost semnat, ulterior, pe data de 27 iunie 2014.

Nu mai puțin important în analiza noastră este să abordăm succint și relațiile transfrontaliere dintre România și Republica Moldova. Astfel, debutul negocierilor de aderare a României la UE (februarie 2000) a impus Bucureștiului elaborarea unei strategii de implementare a standardelor UE privitoare la frontiere în relațiile cu Republica Moldova. Aceasta a afectat următoarele domenii: traficul de frontieră; acordarea cetățeniei române și semnarea tratatului bilateral. Referindu-ne la traficul de frontieră, remarcăm faptul că în urma unei runde de consultări între departamentele juridice ale ministerelor de externe ale Republicii Moldova și României, desfășurate la Chișinău în perioada 11 – 12 aprilie 2001, România a înaintat Republicii Moldova proiectul unui acord bilateral prin

care propunea introducerea obligativității folosirii pașapoartelor, precum și un document privind reglementarea regimului dublei cetățenii. Proiectul acordului între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind călătoriile reciproce ale cetățenilor celor două state viza intrarea, ieșirea, tranzitarea sau staționarea pe teritoriile celor două state. Partea română a propus ca procedurile de intrare în vigoare a acestui acord să fie terminate până cel târziu la 1 iulie, conform angajamentelor României față de UE. Cu același prilej, România și-a afirmat dorința încheierii cât mai curând posibil a unor acorduri de readmisie a străinilor, de reglementare a micului trafic de frontieră, privitoare la controlul la trecerea frontierei și controlul documentelor de călătorie.

Drept consecință, începând cu 1 iulie 2001, România a introdus obligativitatea pașapoartelor pentru cetățenii moldoveni, care până atunci puteau intra pe teritoriul României doar prezentând buletinul de identitate. În ceea ce privește regimul vizelor, deși la 1 iulie 2004 România a introdus obligativitatea vizelor pentru toate statele ex-sovietice, pentru cetățenii Republicii Moldova a reușit amânarea respectivelor prevederi și, în cele din urmă, obținerea unui regim mai favorabil. În octombrie 2005 au fost finalizate prevederile acordului bilateral de reglementare a regimului de vize. Potrivit acestora, cetățenii moldoveni urmau să primească vize cu intrări multiple, pentru o perioadă îndelungată.

În anul 2000, România a oferit cetățenilor Republicii Moldova posibilitatea dobândirii cetățeniei române fără nici o domiciliere. Cele câteva mii de cetățeni moldoveni care au profitat de această posibilitate la sfârșitul anului 2000 și începutul anului 2001 au provocat nemulțumirea autorităților de la Chișinău. Procedura de acordare a cetățeniei, bazată pe atestarea faptului că un urmaș al solicitantului a fost cetățean român, a produs un scandal diplomatic între București și Chișinău. Am-

⁶ *Relațiile bilaterale. Republica Moldova.*
<http://www.mae.ro/bilateral-relations/1677#827>
(accesat 04.03.2021).

⁷ *Vecinătatea de interes a României ca stat*
<http://www.mae.ro/node/1421> (accesat 04.03.2021).

basadorul de atunci al Republicii Moldova la București, E. Ciobu, a trimis o scrisoare unui ziar românesc, acuzând guvernul român că dorește să acorde cetățenia cât mai multor cetățeni moldoveni pentru a discredită instituțiile oficiale ale Republicii Moldova și să faciliteze o anexare progresivă a republicii⁸.

La etapa actuală statul român continuă să sprijine, în relația cu Republica Moldova, promovarea democrației, a economiei de piață, a principiului bune vecinătăți, a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, inclusiv afirmarea identității etnice a românilor din Republica Moldova⁹. Totodată, vizita oficială a președintelui României K. Iohannis la Chișinău pe data de 29.12.2020 reprezintă un moment esențial pentru parcursul european al Republicii Moldova, precum și un mesaj de sprijin pentru cetățenii Republicii Moldova, în efortul de democratizare, de implementare ireversibilă a principiilor statului de drept și de consolidare atât a parcursului european, cât și a relațiilor privilegiate cu România. În cadrul vizitei, au fost abordate aspecte concrete referitoare la sprijinul României pentru cetățenii Republicii Moldova, inclusiv în contextul pandemiei de COVID-19 și, respectiv, pentru susținerea dezvoltării economice și sociale a Republicii Moldova. În acest context, cei doi președinți au adoptat o declarație comună privind consolidarea parteneriatului

strategic bilateral, reafirmând relația specială dintre București și Chișinău la aniversarea, în 2020, a zece ani de la semnarea Parteneriatului Strategic pentru Integrarea Europeană a Republicii Moldova¹⁰.

În concluzie, vom remarca faptul că relațiile politice dintre Republica Moldova sunt caracterizate astăzi de deschidere spre un dialog constructiv, eficient, transparent și orientat pe acțiuni practice privind susținerea eforturilor Republicii Moldova în parcursul european și implementarea reformelor democratice necesare în acest sens.

Dezvoltarea relațiilor de prietenie și bună vecinătate între Republica Moldova și Ucraina prezintă un factor important în politica externă a fiecăreia. Evoluția acestora a început în 1991, când statele și-au declarat independența. Pe parcursul a aproape 30 de ani, statele au abordat atât subiecte ce prezentau depunerea eforturilor în comun acord (activitatea în organizații regionale precum OCEMN, GUAM; cooperarea regională în cadrul Euroregiunilor „Dunărea de Jos”, „Prutul de Sus”, „Nistru”; mecanismul de negocieri în formatul „5+2” în soluționarea conflictului transnistrean; promovarea vectorului intergării europene), cât și unele litigii ce amplasau statele în zona confruntării (probleme de frontieră, energetice, embargouri). Cel din urmă factor este ceva firesc în politica externă a două state vecine, din momentul ce fiecare își au „propriul interes național, care într-un mod sau altul determină acțiunea politică”¹¹.

În plan extern, în perioada anilor 2014 – 2020, s-a observat o scădere a activității

⁸ PINTESCU, F. *Relațiile bilaterale dintre Republica Moldova și România în perioada 2000-2010. Considerații Geoeconomice și geostrategice*, „Revista Moldovenească de drept internațional și relații internaționale”. Nr. 3, 2011. https://usv.ro/fisiere_utilizator/file/Doctorat/2017/abilitare/pintescu/lucrari_relevante/8.Pintescu%20Florin.%20Relatiile%20bilaterale%20dintre%20RM%20si%20Romania.pdf (accesat 15.03.2021).

⁹ POP, A. (Coord.) *România și Republica Moldova – între politica europeană de vecinătate și perspectiva extinderii Uniunii Europene*. „Institutul European din România. Studii de impact”. p. 38-39. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Pais3_studiu_5_ro.pdf (accesat 13.03.2021).

¹⁰ UNTILĂ, S. *Klaus Iohannis vine marți la Chișinău, la invitația Maiei Sandu. Anunțul Bucureștiului*. Publicat la 29.12.2020.

<https://newsmaker.md/ro/klaus-iohannis-vine-marti-la-chisinau-la-invitatia-maiei-sandu-anuntul-bucurestiului/> (accesat 02.02.2021).

¹¹ MORGENTHAU, H. J. *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Iași: Polirom, 2007, p.50.

bilaterale a relațiilor moldo-ucrainene, datorate existenței destabilizării situației politice interne a Ucrainei, în urma inițierii crizei din 2013 – 2014, precum și a instabilității guvernării din Republica Moldova. Totuși, între aceste două state vecine, cu un trecut comun în cadrul URSS-ului, cu aceleași probleme ale politicii interne în prezent și cu aspirații europene spre o aderare la UE în viitor, există relații în toate domeniile vieții sociale ale statelor.

Un subiect ce unește forțele ambelor state este susținerea și încurajarea reciprocă în continuare a recunoașterii statului independent, întregit și suveran. Astfel, cu privire la problema teritorială din peninsula Crimeea, care a apărut în anul 2014, conducerea de atunci de la Chișinău în frunte cu N. Timofti a afirmat că este important de a respecta suveranitatea și integritatea teritorială a Ucrainei și de a nu admite violarea principiilor dreptului internațional¹². Iar în vederea prevenirii acțiunilor ce pot duce la destabilizarea situației în regiune, Republica Moldova evidențiază necesitatea utilizării de urgență a tuturor mecanismelor internaționale pentru soluționarea crizei exclusiv pe căi diplomatice¹³.

Totuși, în ziua referendumului în Peninsula Crimeea, desfășurat la 18 martie 2014, 96,6% dintre cei 83% de participanți la vot din întreaga populație a Crimeii, au fost în favoarea alipirii la Rusia. În această situație, Prim-ministrul de atunci al Republicii Moldova, I. Leancă, a reafirmat la Kiev sprijinul său pentru Ucraina, reitărând că autoritățile moldovenești nu recunosc rezultatele referendumului ilegal din Crimeea. În același timp, reprezentanții de

la Kiev, au menționat că mizează în continuare pe susținere din partea Moldovei, mai ales că există o mare prietenie între țări, ambele alegându-și calea integrării europene¹⁴.

În continuarea dialogului politic dintre țări, s-a observat o cooperare constructivă marcată de vizite la nivel înalt dintre șefii de state: participarea la ceremonia de învestitură a președintelui Ucrainei P. Poroshenko (2014)¹⁵; reuniunea trilaterală dintre președintele Republicii Polone B. Komorowski, președintele Ucrainei P. Poroshenko și al Republicii Moldova N. Timofti (2014)¹⁶. La această reuniune s-au discutat teme ce țin de dezvoltarea dialogului politic și a contactelor directe, perspectivele reglementării conflictelor și consolidării păcii și securității în regiune, interacțiunea țărilor și sprijinul reciproc în cadrul inițiativelor regionale și al organizațiilor internaționale; s-au examinat și oportunitățile de aprofundare a cooperării în domeniile comercial-economic și umanitar, în special consolidarea securității energetice, modernizarea infrastructurii de frontieră cu sprijinul Uniunii Europene. Un loc aparte l-a avut schimbul de opinii asupra reglementării conflictului transnistrean, unde s-a subliniat importanța continuă a

¹⁴ *Referendum în Crimeea: Republica Moldova nu îl recunoaște. Ce îi transmite Ucraina.*

<http://www.ziare.com/international/ucraina/referendum-in-crimea-r-moldova-nu-il-recunoaste-ce-ii-transmite-ucraina-1288398> (accesat 15.03.2021).

¹⁵ *Președintele Nicolae Timofti a participat la ceremonia de învestitură a președintelui Ucrainei, Petro Poroshenko.*

<http://www.presedinte.md/rom/comunicate-depresa/presedintele-nicolae-timofti-a-participat-la-ceremonia-de-investitura-a-presedintelui-ales-al-ucrainei-petro-poroshenko> (accesat 15.03.2021).

¹⁶ *Președintele Poloniei, Bronisław Komorowski, și președintele Ucrainei, Petro Poroshenko, efectuează o vizită oficială comună în Republica Moldova.* <http://www.presedinte.md/rom/comunicate-depresa/presedintele-poloniei-bronislaw-komorowski-si-presedintele-ucrainei-petro-poroshenko-efectueaza-o-vizita-oficiala-comuna-in-republica-moldova> (accesat 15.03.2021).

¹² *Declarația Parlamentului Republicii Moldova în legătură cu evoluția situației din Ucraina.* <http://www.promis.md/evenimente/declaratia-parlamentului-rm-ucraina/> (accesat 15.03.2021).

¹³ CUJBĂ, A. *Relațiile bilaterale dintre Republica Moldova și Ucraina la etapa actuală.* https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/231-238.pdf (accesat 12.03.2021).

Ucrainei ca actor decisiv în acest proces, precum și necesitatea dinamizării dialogului cu privire la soluționarea politică a conflictului. Continuând în această ordine de idei, președintele N. Timofti a remarcat poziția fermă a Republicii Moldova față de integritatea Ucrainei, pentru parcursul democratic și pentru opțiunea proeuropeană, pe care poporul ucrainean a reconfirmat-o la recente alegeri parlamentare, a consfințit faptul că succesul Ucrainei este și în interesul național al Republicii Moldova. S-a observat astfel tendința statelor spre dezvoltarea în continuare a relațiilor bilaterale dintre țări în diverse domenii de interes reciproc: promovarea dialogului politic moldo-ucrainean, intensificarea cooperării comercial-economice și activizarea interacțiunii în sfera umanitară.

Sub aspect practic, aceste probleme au fost abordate și la nivel ministerial în domeniul politicii externe, prin întruniri (între ministrul de externe al Republicii Moldova A. Galbur și Ambasadorul Ucrainei I. Gnatâșin din 16 august 2016; între ministrul de externe al Republicii Moldova A. Galbur și ministrul de externe ucrainean P. Klimkin din 12 iulie 2016. La această întâlnire au fost puse în discuții ultimele evoluții în relațiile bilaterale moldo-ucrainene, dezvoltarea dialogului politic, dinamizarea schimburilor comercial-economice, reluarea activității Comisiei interguvernamentale moldo-ucrainene pentru cooperare comercial-economică, evoluarea procesului de reglementare a problemei transnistrene și a situației din Donbass¹⁷.

Un alt subiect actual ce presupune eforturi continue ale Republicii O importanță deosebită în exercitarea Moldova și Ucrainei îl prezintă obiectivul principal al politicii externe de integrare europeană și, respectiv, alinierea situației socio-economice și politice a ambelor state la

standardele europene. În viziunea Bruxellesului, Ucraina, Republica Moldova și Georgia formează un grup de țări semnatare ale Acordului de Asociere, care ar avea potențialul ca, unificându-și forțele și făcând schimb de experiență în domeniul reformelor, să poată merge în grup cu tempouri mai rapide în direcția integrării europene.

Însă atât Republica Moldova, cât și Ucraina se confruntă la moment cu un șir de factori care influențează în mod direct asupra evoluării pozitive a procesului de integrare europeană a ambelor state. Guvernarea actuală din Republica Moldova și din Ucraina, deși susține și promovează întru totul vectorul european, tot ea se face vinovată în încetinirea desfășurării procesului integrării europene, cauzat de incapacitatea de luare a deciziilor la nivel intern, extern, corupție, precum și de inabilitatea de implementare eficientă a reformelor europene.

Prezența fenomenului separatist în ambele state este un alt element care se află în contradicție cu cerințele UE. Nesoluționarea conflictului transnistrean pe parcursul a mai mult de 20 de ani și prezența ostilităților în plină desfășurare în estul Ucrainei, nu pot să nu treacă în vizerul europenilor drept un factor ce încetinește integrare europeană a acestor țări.¹⁸ Soluționarea conflictelor în aceste două state și păstrarea statu-quo-ului este extrem de problematică din cauza contextului de rivalitate geopolitică dintre Federația Rusă și Uniunea Europeană, care-și spun cuvântul în regiune. Acest antagonism intensifică mult contradicțiile existente, făcându-le imposibil de gestionat în totalitate de astfel

¹⁷ Ministrul de externe Andrei Galbur s-a întâlnit cu ministrul de externe ucrainean Pavlo Klimkin. <http://www.mfa.gov.md/comunicate-presamd/504556/> (accesat 26.03.2021).

¹⁸ GHERASIMCIUK, S. *Alternativa integrării europene este transformarea Ucrainei și Moldovei într-o „mlaștină geopolitică” între Rusia și UE*, „NEWSLETTER. Sinteză și Dezbateri de Politică Externă”. Buletin lunar, august 2016, NR.8 (126). APE

de actori mici, precum sunt Chișinăul și Tiraspolul, Kievul și Donbassul¹⁹.

O importanță deosebită în relațiile moldo-ucrainene o dețin problemele de frontieră. La data de 7 octombrie 2017, Republica Moldova și Ucraina au semnat Acordul privind controlul în comun în punctele de trecere a frontierei comune. Rezultatele obținute de ambele părți s-au materializat prin deschiderea punctelor comune de gestionare a frontierelor, iar acești factori demonstrează deschidere și capacitate de a interacționa cu scopul de a atinge obiective comune²⁰.

Referindu-ne la securitatea segmentului transnistrean al frontierei dintre Republica Moldova și Ucraina, vom menționa că, în vara anului 2017, autoritățile moldovenești și ucrainene au reușit să instituie controlul comun la unul dintre cele mai aglomerate puncte de trecere a frontierei dintre Republica Moldova și Ucraina pe segmentul transnistrean – Cuciurgan-Pervomaisk. Proiectul a fost realizat cu sprijinul Uniunii Europene și vine să consolideze siguranța graniței după 26 de ani, timp în care, din 939 km de frontieră, un segment de 405 km a fost controlat doar de autoritățile nerecunoscute transnistrene. În această perioadă, regiunea transnistreană și-a câștigat reputația de „gaura neagră” a Europei de Est, fiind suspectată de contrabandă, trafic de ființe umane sau chiar armament. Pe de altă parte, autoritățile de la Tiraspol au interpretat critic acțiunea, decla-

rând că aceasta va genera o blocadă economică a regiunii și a Federației Ruse²¹.

Cât privește problema Palanca privind autostrada Odesa – Reni, remarcăm faptul că Ucraina a inaugurat un nou pod pe autostrada M-15 în apropierea satului Palanca, iar evenimentul s-a produs în luna iunie a anului 2018, cu participarea președintelui ucrainean pe atunci, dl P. Poroșenko²².

Un incident apărut recent (18.03.2021) în problema frontierei din regiunea portului din Giugiulești se referă la revolta primarului or. Reni, care este nemulțumit de transferul către Republica Moldova a unei mici porțiuni din teritoriul ucrainean, ce a oferit statului molodvenesc acces la Dunăre cu ieșirea la Marea Neagră. În acest context, edilul orașului Reni dorește să definească cu claritate teritoriul ce poate fi administrat de comunitatea teritorială unită Reni. Potrivit dumnealui, „în actele normative care reglementează organizarea și funcționarea raionului Reni nu se menționează despre renunțarea la fâșia de teren cu ieșire la Dunăre în favoarea statului vecin. Iar, în consecință, terenul pe care se află portul Giurgiulești ar trebui considerat teritoriu al comunității teritoriale Reni”²³.

De la nivelul politic și cel al securității la frontieră, este indispensabil de trecut și evidențiat evoluția aspectului economico-comercial al statelor vecine în ultimii ani. Relațiile economice dintre Republica Moldova cu statele vecine sunt determinate de mai multe acorduri, protocoale, memoran-

¹⁹ CIUREA, A. *Criza din Ucraina și impactul ei asupra sistemului de securitate al Republicii Moldova*. APE, p. 15-19.
http://old.ape.md/public/publications/2193152_md_corneliu_ciure.pdf (accesat 29.03.2021).

²⁰ *Ministerul Afacerilor Interne, Poliția de Frontieră, 7 octombrie 2017.*

<http://www.border.gov.md/index.php/ro/3780-r-moldova-si-ucraina-au-semnat-acordul-privind-controlul-in-comun-in-punctele-de-trecere-a-frontierei-comune> (accesat 30.03.2021).

²¹ CIOCHINĂ, S. *Moldova reia cu greu controlul pe segmentul transnistrean al frontierei cu Ucraina.* <https://www.dw.com/ro/moldova-reia-cu-greu-controlul-pe-segmentul-transnistrean-al-frontierei-cu-ucraina/a-39765553> (accesat 30.03.2021).

²² *Ucraina a construit un nou pod strategic la Palanca pe teritoriul Moldovei.* <https://www.mold-street.com/?go=news&n=7582> (accesat 30.03.2021).

²³ *Primarul orașului Reni a prezentat pretenții teritoriale față de Moldova.* Publicat la 18.03.2021. <https://stiri.md/article/international/primarul-orasului-reni-a-prezentat-pretentii-teritoriale-fata-de-moldova> (accesat 30.03.2021).

dumuri. Astfel, cadrul juridic de cooperare în domeniul economic dintre țara noastră și România este exercitat de Acordul privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova (1992); Acordul între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova în domeniul transporturilor rutiere (1992); Acordul privind serviciile aeriene între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova (1993); Acordul între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova cu privire la principiile colaborării în domeniul transportului feroviar (1995) etc. În particular, au fost efectuate mai multe vizite la nivelul miniștrilor afacerilor externe ai celor două țări, iar aceste vizite au influențat și potențat semnarea a numeroase convenții și acorduri. Însă, deși sunt în vigoare atâtea instrumente și acorduri, relațiile economice dintre România și Republica Moldova au o anvergură modestă²⁴.

În vederea dinamizării cooperării economice, la 30 martie 2010 a intrat în vigoare Acordul de mic trafic de frontieră între cele două state, iar la 28 martie 2011 a fost pus în aplicare Acordul între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară, în baza unui ajutor financiar nerambursabil în valoare de 100 milioane de euro acordat de România Republicii Moldova²⁵. La nivelul Oficiului Național al Registrului Comerțului din România, sunt înregistrate un număr mare de societăți comerciale mixte moldo-române – circa 3671. În Republica Moldova sunt înregistrate circa 650 societăți comerciale românești, astfel, România ocupând locul 9 ca pondere a investitorilor străini din statul respectiv. Principalele firme românești care investesc în Republi-

ca Moldova sunt PETROM și ROMPETROL, Banca Comercială Română, EUROPEAN DRINKS, ROMSTAL, ARABESQUE, LOGISTICS etc.

O importanță deosebită în exercitarea relațiilor îi revine Comisiei mixte interguvernamentale de colaborare economică între România și Republica Moldova. Aceasta reprezintă mecanismul instituționalizat de cooperare bilaterală pe palierul economic, coordonat de către miniștrii economiei din cele două țări. În cadrul acestei comisii au loc discuții privind aspectele cooperării în domeniile: comerț, industrie, electro-energetică și gaze naturale, întreprinderi mici și mijlocii, agricultură, siguranța alimentelor, domeniul vamal, transporturi, turism, protecția mediului, muncă și protecție socială, dezvoltare regională și construcții, statistică, cercetare științifică și inovație, reglementare tehnică, standardizare, metrologie, acreditare, evaluarea conformității securității industriale.

Un aspect important ale relației moldo-române este colaborarea în domeniul energetic, accentul punându-se pe interconectarea sistemelor de gaze naturale și de energie electrică a Republicii Moldova la cel al României. Republica Moldova este principalul beneficiar al asistenței pentru dezvoltare acordată de România, cea mai mare parte din asistența financiară fiind acordată în domeniul educației. Cu toate acestea, potențialul cooperării moldo-române nu a fost exploatat la maximum. În afară de proiectul conexiunii energetice a Republicii Moldova, lipsesc alte proiecte și investiții mari ale României în Republica Moldova.

Dacă ne referim la relațiile economice dintre Ucraina și Republica Moldova, vom evidenția că volumul comerțului exterior al Republicii Moldova cu Ucraina, în perioada ianuarie – septembrie 2020, a înregistrat suma de 427,86 mil. USD (-10,66% în comparație cu aceeași perioadă a anului 2019). După valoarea volumului schimburilor comerciale, Ucraina se situează pe

²⁴ *Relația politică bilaterală.*

<http://www.mae.ro/bilateral-relations/1677#827>
(accesat 09.03.2021).

²⁵ *Republica Moldova.*

<http://www.mae.ro/node/1421> (accesat 09.03.2021).

locul 5 printre principalii parteneri comerciali ai Republicii Moldova la nivel mondial, cu o pondere de 2,62% în comerțul total al Republicii Moldova. La moment sunt semnate peste 220 de acorduri între Republica Moldova și Ucraina, care acoperă aproape toate domeniile de cooperare. Principalele acorduri în domeniul economic sunt: Acordul de Liber Schimb între Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei (semnat în 2003, în vigoare din 2008); Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor (semnat în 1995, în vigoare din 1996); Convenția între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei pentru evitarea dublei impuneri pe venit și pe proprietate și prevenirea evaziunii fiscale (semnat în 1995, în vigoare din 1996); Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei privind instituirea comisiei mixte interguvernamentale moldo-ucrainene în domeniul colaborării economice și comerciale (semnat în 1994, în vigoare din 1995). Ultima, a XIV-a ședință a Comisiei mixte interguvernamentale moldo-ucrainene privind cooperarea comercial-economică a avut loc în perioada 18 – 19 septembrie 2017, în Odesa, Ucraina²⁶.

Tradițional, relația moldo-română în *domeniul cultural* este una strânsă. În acest context, remarcăm înființarea și funcționarea Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu”, care a fost inaugurat la Chișinău pe data de 29 septembrie 2010. Această instituție are rolul de catalizator și de stimulent pentru dinamizarea schimburilor culturale dintre cele două maluri ale Prutului, punându-se accent pe încurajarea și sprijinirea manifestărilor culturale românești din Republica Moldova. Printre cele mai semnificative realizări menționăm lan-

sarea Programului de Studii Avansate „Alexandru S. Sturdza”, conceput ca un instrument de promovare a cercetării de nivel internațional în științele umane, de facilitare a schimburilor interuniversitare și care își propune să contribuie la creșterea calității academice a programelor de master și doctorat din Republica Moldova (2011); organizarea celor două expoziții „Vasile Gorduz – Silvia Radu” de la Muzeul Național de Artă al Moldovei și expoziția „Stindardul liturgic al lui Ștefan cel Mare” de la Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei; realizarea unui masterat internațional cu limbile de predare română și franceză prin parteneriatul cu Universitatea de Vest din Timișoara și Agenția Universitară a Francofoniei (Bureau Europe Centrale et Orientale, Antena din Chișinău) (2012 – 2013); restaurarea pentru a-și desfășura activitățile culturale a unui ansamblu de clădiri monument istoric cunoscute sub numele de Casa Zemstvei Basarabene, prin concesionarea pe 25 de ani²⁷.

Este important să menționăm că Republica Moldova este statul prioritar al *Asistenței Oficiale pentru Dezvoltare (ODA)* a României. Totodată, România este implicată activ, alături de Republica Moldova, în proiecte de cooperare transfrontalieră sprijinite de Uniunea Europeană, menite să contribuie la dezvoltarea și coeziunea statelor participante. Astfel, România a contribuit la îmbunătățirea condițiilor în instituțiile preșcolare din Republica Moldova. În particular, guvernul român acordă ajutoare financiare, nerambursabile, pentru reabilitarea și modernizarea unui număr semnificativ de grădinițe din Republicii Moldova. Au fost donate 196 de microbuze școlilor cu destinație exclusivă transportului elevilor în toate raioanele țării noastre. În proiectele sale derulate, România promovează, perma-

²⁶ *Relații comercial-economice.*

<https://ucraina.mfa.gov.md/ro/content/rela%C5%A3ii-comercial-economice> (accesat 31.03.2021).

²⁷ *Institutul Cultural Român.* <http://icr.ro/chisinau> (accesat 21.03.2021).

ment, principiul unei distribuții echitabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Astfel, pentru România este la fel de important ca elevii vorbitori de limba găgăuză, rusă sau bulgară să poată beneficia de aceleași condiții de transport școlar ca și elevii vorbitori de limbă română, indiferent de regiunea în care locuiesc. România acordă o importanță deosebită relațiilor bilaterale cu Republica Moldova și va continua să susțină financiar acele proiecte care au un impact direct asupra îmbunătățirii calității vieții cetățenilor²⁸.

Cooperarea moldo-ucraineană în sfera cultural-umanitară se desfășoară în baza următoarelor acorduri bilaterale în domeniul educației și culturii: Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei privind colaborarea în domeniul învățământului, științei și culturii (1993); Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei privind recunoașterea reciprocă și echivalarea documentelor cu privire la educație și titluri academice (2001); Acord între Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind colaborarea în domeniul politicilor de tineret (2010); Protocol între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova și Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei privind cooperarea în domeniul învățământului pentru anii de studii 2016 – 2017, 2017 – 2018 și 2018 – 2019 (2016). În conformitate cu prevederile Protocolului între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova și Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei privind cooperarea în domeniul învățământului, în anul de studii 2018-2019, Partea ucraineană a oferit cetățenilor Republicii Moldova 22 burse pentru studii superioare de licență; 10 burse pentru studii superioare de master; 2 burse pentru studii superioare de doctorat²⁹.

Reieșind din cele menționate mai sus, observăm că relațiile bilaterale dintre Republica Moldova cu România și Ucraina în domeniul cultural sunt în continuă ascensiune, țările manifestând deschidere, interes și implicare în dezvoltarea și creșterea potențialului uman, precum și în valorificarea culturii naționale.

Relațiile bilaterale dintre România și Republica Moldova au fost, sunt și vor fi încă influențate de un complex de factori care acționează, practic, simultan: istorice, culturale, religioase, lingvistice etc. (care sunt stabilite de câteva sute de ani între etnosul neolatin din România și Republica Moldova); politicile regionale și transnaționale ale Uniunii Europene (aceasta fiind o confederație de state în care România este integrată și a cărei politică trebuie să o urmeze); poziționarea României și a Republicii Moldova la intersecția intereselor geo-economice și geo-strategice ale Uniunii Europene, Rusiei și NATO. Anume acești factori obiectivi dictează dinamica relațiilor bilaterale, iar nouă nu ne rămâne decât să sperăm la o colaborare frumoasă pe filiera politică, economică, comercială și culturală și în viitor.

Cât privește Ucraina, e de menționat faptul că relațiile bilaterale dintre Republica Moldova și Ucraina la etapa actuală sunt conturate de circumstanțele sistemului format în regiune. Vectorul integrării europene ale ambelor state este salutat de UE, dar, totodată, pune în pericol relațiile acestora cu Federația Rusă (embargourile au devenit o provocare serioasă pentru producătorii Republicii Moldovei și Ucrainei de comercializare pe piețele tradiționale de desfacere rusești), nemaivorbind de problema integrității statale ale țărilor. Totuși, Republica Moldova și Ucraina, în calitate de state vecine, se susțin și în continuare rămân a fi parteneri strategici reciproci.

²⁸ Agenția de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare – RoAid. <http://roaid.ro/> (accesat 25.03.2021).

²⁹ *Relații culturale.*

<https://ucraina.mfa.gov.md/ro/content/rela%C5%A3ii-culturale> (accesat 31.03.2021).

BIBLIOGRAFIE

1. Agenția de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare – RoAid. <http://roaid.ro/> (accesat 25.03.2021).
2. CĂLUGĂREANU, V. *Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, se află marți la Kiev. Este prima sa vizită oficială în calitate de șef al statului.* Publicat la 12.01.2021 <https://www.dw.com/ro/maia-sandu-amers-%C3%AEn-vizit%C4%83-oficial%C4%83-la-kiev-cu-ma%C8%99ina/a-56202169> (accesat 27.03.2021).
3. CIOCHINĂ, S. *Moldova reia cu greu cu greu controlul pe segmentul transnistrean al frontierei cu Ucraina.* <https://www.dw.com/ro/moldova-reia-cu-greu-controlul-pe-segmentul-transnistrean-al-frontierei-cu-ucraina/a-39765553> (accesat 30.03.2021).
4. CIUREA, A. *Criza din Ucraina și impactul ei asupra sistemului de securitate al Republicii Moldova.* APE, 20 p. http://old.ape.md/public/publications/2193152_md_corneliu_ciure.pdf (accesat 29.03.2021).
5. CUJBĂ, A. *Relațiile bilaterale dintre Republica Moldova și Ucraina la etapa actuală* https://ibn.idsi.md/sites/default/files/image_file/231-238.pdf (accesat 12.03.2021).
6. *Declarația Parlamentului Republicii Moldova în legătură cu evoluția situației din Ucraina.* <http://www.promis.md/evenimente/declaratia-parlamentului-rm-ucraina/> (accesat 15.03.2021).
7. GHERASIMCIUK, S. *Alternativa integrării europene este transformarea Ucrainei și Moldovei într-o „mlaștină geopolitică” între Rusia și UE,* „NEWSLETTER. Sinteze și Dezbateri de Politică Externă”. Buletin lunar, august 2016, NR.8 (126). APE
8. Institutul Cultural Român. <http://icr.ro/chisinau> (accesat 21.03.2021).
9. *Ministerul Afacerilor Interne, Poliția de Frontieră*, 7 octombrie 2017, <http://www.border.gov.md/index.php/ro/3780-r-moldova-si-ucraina-au-semnat-acordul-privind-controlul-in-comun-in-punctele-de-trecere-a-frontierei-comune> (accesat 30.03.2021).
10. *Ministrul de externe Andrei Galbur s-a întâlnit cu ministrul de externe ucrainean Pavlo Klimkin* <http://www.mfa.gov.md/comunicate-presa-md/504556/> (accesat 26.03.2021).
11. MORGENTHAU, H. J. *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace.* Iași: Polirom, 2007, 736 p.
12. PINTESCU, F. *Relațiile bilaterale dintre Republica Moldova și România în perioada 2000-2010. Considerații geo-economice și geo-strategice.* „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”. Nr. 3, 2011 https://usv.ro/fisiere_utilizator/file/Doctorat/2017/abilitare/pintescu/lucrari_relevante/8.Pintescu%20Florin.%20Relatiile%20bilaterale%20dintre%20RM%20si%20Romania.pdf (accesat 05.03.2021).
13. POP, A. (Coord.) *România și Republica Moldova – între politica europeană de vecinătate și perspectiva extinderii Uniunii Europene.* „Institutul European din România. Studii de impact”. 125 p. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Pais3_studiu_5_ro.pdf (accesat 13.03.2021)
14. *Președintele Nicolae Timofti a participat la ceremonia de investitură a președintelui Ucrainei, Petro Poroșenko.* <http://www.presedinte.md/rom/comunicate-depresa/presedintele-nicolae-timofti-a-participat-la-ceremonia-de-investitura-a-presedinteluiales-al-ucrainei-petro-porosenko> (accesat 15.03.2021).
15. *Președintele Poloniei, Bronisław Komorowski, și președintele Ucrainei, Petro Poroșenko, efectuează o vizită oficială comună în Republica Moldova.*

- <http://www.presedinte.md/rom/comunicate-de-presa/presedintele-poloniei-bronisaw-komorowski-si-presedinteleucrainei-petro-porosenko-efectueaza-o-vizita-oficiala-comuna-in-republica-moldova> (accesat 15.03.2021).
17. *Primarul orașului Reni a prezentat pretenții teritoriale față de Moldova.* Publicat la 18.03.2021.
<https://stiri.md/article/international/primarul-orasului-reni-a-prezentat-pretentii-teritoriale-fata-de-moldova> (accesat 30.03.2021).
  18. *Referendum în Crimeea: Republica Moldova nu îl recunoaște. Ce îi transmite Ucraina.*
<http://www.ziare.com/international/ucraina/referendum-in-crimea-r-moldova-nu-l-recunoaste-ce-ii-transmite-ucraina-1288398> (accesat 15.03.2021).
  19. *Relațiile bilaterale. Republica Moldova.*
<http://www.mae.ro/bilateral-relations/1677#827> (accesat 04.03.2021).
  20. *Relații bilaterale. Scurt istoric*
<https://chisinau.mae.ro/node/221> (accesat 11.03.2021)
  21. *Relații comercial-economice.*
<https://ucraina.mfa.gov.md/ro/content/rela%C5%A3ii-comercial-economice> (accesat 31.03.2021).
  22. *Relații culturale.*
<https://ucraina.mfa.gov.md/ro/content/rela%C5%A3ii-culturale> (accesat 31.03.2021).
  23. *Relația politică bilaterală.*
<http://www.mae.ro/bilateral-relations/1677#827> (accesat 09.03.2021).
  24. *Republica Moldova.*
<http://www.mae.ro/node/1421> (accesat 09.03.2021).
  25. SEREBRIAN, O. *Dicționar de geopolitică.* Iași: Editura Polirom, 2006, 341 p.
  26. TĂBĂRȚĂ, I. *Relațiile bilaterale ale Republicii Moldova cu România,* „Sinteză analitică privind evoluția politicii externe a Republicii Moldova în perioada 2009-2019”, p. 18-24.
  27. *Ucraina a construit un nou pod strategic la Palanca pe teritoriul Moldovei.* <https://www.moldstreet.com/?go=news&n=7582> (accesat 30.03.2021).
  28. UNTILĂ, S. *Klaus Iohannis vine marți la Chișinău, la invitația Maiei Sandu. Anunțul Bucureștiului.* Publicat la 29.12.2020.
<https://newsmaker.md/ro/klaus-iohannis-vine-marti-la-chisinau-la-invitatia-maiei-sandu-anuntul-bucurestiului/> (accesat 02.02.2021).
  29. *Vecinătatea de interes a României ca stat.* <http://www.mae.ro/node/1421> (accesat 04.03.2021).

13.10.2021